

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ПІВДЕННЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

28.05.2025р.

Одеса

№ 65/23-рк/к

Виконавчий комітет
Очаківської міської ради

«Інформація з обмеженим доступом»

Про здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- 1) Рекомендації надаються з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринку ритуальних послуг шляхом вжиття заходів щодо врегулювання діяльності в галузі поховання померлих та похоронної справи відповідно до Закону України «Про поховання та похоронну справу».

2. ОРГАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЯКОМУ НАДАЮТЬСЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 2) Виконавчий комітет Очаківської міської ради (далі – Очаківський МВК) (ідентифікаційний код юридичної особи *«Інформація з обмеженим доступом»*; місцезнаходження: *«Інформація з обмеженим доступом»*) є юридичною особою із організаційно-правовою формою – орган місцевого самоврядування.
- 3) Відповідно до абзацу п'ятого частини першої статті 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі - Закон) система місцевого самоврядування включає виконавчі органи сільської, селищної, міської ради.
- 4) Відповідно до частин першої та другої статті 11 Закону виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи. Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад є підконтрольними і підзвітними відповідним радам, а з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади - також підконтрольними відповідним органам виконавчої влади.
- 5) Частиною першою статті 16 Закону передбачено, що органи місцевого самоврядування є юридичними особами і наділяються цим та іншими законами власними повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону.
- 6) Отже, дія Закону України «Про захист економічної конкуренції» поширюється на діяльність Очаківського МВК щодо реалізації державної політики у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму, здійснення заходів, які сприяють розвитку конкуренції.

3. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

- 7) На підставі статей 3, 7, 17, 22 та 22¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України», пунктів 3 та 8 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482, Південним міжобласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (далі – Відділення) на виконання доручення Голови Антимонопольного комітету України від 08.01.2025 № 13-01/6 (вх. № 65-01/18К від 09.01.2025) здійснюється контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції у сфері ритуальних послуг в межах Миколаївської області.
- 9) Відділенням надіслано Очаківській міській раді вимогу від 27.01.2025 № 65-02/331е про надання інформації, на яку листом від 12.02.2025 № 157/02-02/10 (вх. № 65-01/431 від 17.02.2025) надано інформацію (пояснення та копії документів).
- 10) На адресу Очаківської комунальної служби благоустрою направлено вимогу від 07.03.2025 № 65-02/1086е про надання інформації, на яку листом від 20.03.2025 № 17 (вх. № 65-01/817 від 21.03.2025) надано інформацію (зокрема, пояснення).

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- 11) Відповідно до підпункту 11 пункту «а» статті 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження щодо забезпечення утримання в належному стані кладовищ, інших місць поховання та їх охорони, крім випадків, передбачених статтею 23¹ Закону України «Про поховання та похоронну справу».
- 12) Згідно зі статтею 40 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, крім повноважень, передбачених цим Законом, здійснюють й інші надані їм законом повноваження.
- 13) Відносини, що виникають у сфері ритуальних послуг, регулюються:
 - Законом України «Про поховання та похоронну справу», який визначає загальні правові засади здійснення в Україні діяльності з поховання померлих, регулює відносини, що виникають після смерті (загибелі) особи, щодо проведення процедури поховання;
 - Типовим положенням про ритуальну службу, затвердженим наказом Державного комітету України з питань житлово – комунального господарства України від 19.11.2003 № 193 «Про затвердження нормативно – правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.09.2004 за № 1110/9709 (далі – Типове положення про ритуальну службу);
 - Порядком утримання кладовищ та інших місць поховань, затвердженим наказом Державного комітету України з питань житлово – комунального господарства України від 19.11.2003 № 193 «Про затвердження нормативно – правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.09.2004 за № 1113/9712;
 - Необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг, затвердженим наказом Державного комітету України з питань житлово – комунального господарства України від 19.11.2003 № 193 «Про затвердження нормативно – правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.09.2004 за № 1111/9710 (далі – Необхідний мінімальний перелік окремих видів ритуальних послуг);
 - Необхідним мінімальним переліком вимог щодо порядку організації поховання і ритуального обслуговування населення, затвердженим наказом Державного комітету України з питань житлово – комунального господарства України від 19.11.2003 № 193 «Про затвердження нормативно – правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.09.2004 за № 1112/9711 (далі - Необхідний мінімальний перелік вимог щодо порядку організації поховання і ритуального обслуговування населення).
- 14) Згідно зі статтею 1 Закону України «Про поховання та похоронну справу» поховання – діяльність відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх

посадових осіб у межах повноважень, визначених цим законом, а також суб'єктів господарювання, спрямована на:

- забезпечення належного ставлення до тіла (останків, праху) померлого;
- забезпечення права громадян на захоронення їхнього тіла відповідно до їх волевиявлення, якщо таке є;
- створення та експлуатацію об'єктів, призначених для поховання, утримання і збереження місць поховань;
- організацію і проведення поховань померлих та/або загиблих (далі – померлих);
- надання ритуальних послуг, реалізацію предметів ритуальної належності.

- 15) Відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про поховання та похоронну справу» організація діяльності в галузі поховання померлих здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та їх виконавчими органами.
- 16) Відповідно до частини п'ятої статті 8 Закону України «Про поховання та похоронну справу» органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи в межах своєї компетенції:
- 1) вирішують відповідно до закону питання про відведення земельних ділянок для організації місць поховання, крім випадків, передбачених статтею 23¹ цього Закону;
 - 2) забезпечують будівництво, утримання в належному стані та охорону місць поховання, крім випадків, передбачених статтею 23¹ цього Закону;
 - 3) створюють ритуальні служби;
 - 4) вирішують питання про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; про надання допомоги на поховання померлих громадян в інших випадках, передбачених цим Законом;
 - 5) здійснюють контроль за дотриманням законодавства стосовно захисту прав споживачів у частині надання суб'єктами господарювання ритуальних послуг та реалізацією ними предметів ритуальної належності;
 - 6) здійснюють інші повноваження, передбачені цим та іншими законами.
- Для організації (утворення) будівництва, утримання в належному стані та охорони місць поховання сільські, селищні, міські ради можуть створювати спеціалізовані комунальні підприємства.
- 17) Ритуальними службами згідно зі статтею 9 Закону України «Про поховання і похоронну справу» є спеціалізовані комунальні підприємства, що створюються органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом, з метою здійснення організації поховання померлих і надання ритуальних послуг, передбачених необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності, передбаченим пунктом 2 частини другої статті 8 цього Закону.
- Ритуальні служби можуть також надавати ритуальні послуги, не передбачені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг та реалізації предметів ритуальної належності, виготовляти предмети ритуальної належності. Тарифи щодо оплати таких послуг та предметів ритуальної належності встановлюються в межах, визначених законодавством, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради.
- 18) Статтею 10 Закону України «Про поховання і похоронну справу», а також пунктом 4 Необхідного мінімального переліку вимог щодо порядку організації поховання і ритуального обслуговування населення передбачено, що надання ритуальних послуг відповідно до необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, передбаченого пунктом 2 частини другої статті 8 цього Закону, здійснюється ритуальними службами або за договором суб'єктами господарювання інших форм власності. Вартість таких послуг встановлюється в порядку і в межах, встановлених законодавством, виконавчим органом, сільської, селищної, міської ради.
- 19) Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про поховання і похоронну справу» особа, яка зобов'язалася поховати померлого, на підставі свідчення про смерть

звертається згідно із статтею 8 цього Закону до сільського голови, або ритуальної служби з приводу укладення відповідного договору - замовлення на організацію та проведення поховання. Ця особа має право вибирати виконавців послуг серед суб'єктів господарської діяльності, які уклали договори із сільським головою або ритуальною службою про надання цих послуг.

Ритуальні послуги надаються за плату згідно з договором - замовленням, крім випадків, передбачених законом.

- 20) Необхідний мінімальний перелік вимог щодо порядку організації поховання і ритуального обслуговування населення затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.
- 21) Відповідно до Необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, до такого переліку послуг належать:
1. Оформлення договору - замовлення на організацію та проведення поховання.
 2. Оформлення свідоцтва про поховання.
 3. Копання могили (викопування могили ручним або механізованим способом, опускання труни з тілом померлого в могилу, закопування могили, формування намогильного насипу та одноразове прибирання території біля могили).
 4. Монтаж та демонтаж намогильної споруди при організації під поховання в існуючу могилу.
 5. Кремація тіл померлих.
 6. Поховання та підпоховання урни з прахом померлих у колумбарну нішу, в існуючу могилу, у землю.
 7. Зберігання урн з прахом померлих у крематорії.
 8. Організація відправлення труни з тілом чи урни з прахом померлого за межі України.
 9. Запаювання оцинкованої труни.
 10. Замощення урни з прахом померлого в колумбарну нішу.
- 22) Ритуальні послуги згідно з зазначеним переліком надаються або безпосередньо ритуальною службою відповідної територіальної громади, або суб'єктами господарювання, що уклали договір про надання ритуальних послуг з ритуальною службою або сільським головою.
- 23) Тобто, суб'єкти господарювання, що виявили бажання здійснювати діяльність із надання ритуальних послуг, зобов'язані укласти із ритуальною службою відповідної територіальної громади або із сільським головою договір про надання ритуальних послуг.
- 24) Відповідно до пункту 8 Типового положення про ритуальну службу ритуальна служба забезпечує укладання договорів із суб'єктами господарювання у порядку, який визначено у цьому пункті.
- 25) Зокрема, згідно з підпунктом 8.1 пункту 8 Типового положення про ритуальну службу суб'єкт господарювання, що виявив бажання працювати на ринку ритуальних послуг, має подати до територіальної ритуальної служби відповідну заяву щодо укладання договору про надання ритуальних послуг на ім'я її керівника та долучити до заяви (засвідчені у встановленому порядку копії) такі документи:
- копію довідки про включення до ЄДРПОУ для юридичної особи або довідки про присвоєння ідентифікаційного номера для фізичної особи;
 - копію свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності;
 - перелік послуг, що пропонуються для надання суб'єктом господарювання;
 - режим роботи та номер телефону.
- Протягом 14 робочих днів з дня отримання заяви територіальна ритуальна служба укладає з суб'єктом господарювання договір про надання послуг при наявності всього переліку документів, передбачених цим пунктом. Безпідставна відмова в укладанні договору не допускається, вона повинна бути аргументована.
- 26) Методика визначення вартості ритуальних послуг затверджена наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 19.11.2003 №194 «Про затвердження Єдиної методики визначення вартості надання громадянам необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності» (далі – Єдина методика), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України

18.03.2004 за № 338/8937.

- 27) Єдина методика крім визначення механізму формування вартості та економічно обґрунтованих тарифів, з метою зниження їх вартості, додатково обмежує максимальний рівень складових тарифів (адміністративних, фінансових витрат, та витрат на збут).
- 28) Відповідно до статей 28 і 29 Закону «Про поховання та похоронну справу» землі, на яких розташовані місця поховання, є об'єктами права комунальної власності та не підлягають приватизації або передачі в оренду. На території місця поховання не можуть бути розташовані об'єкти іншої, крім комунальної форми власності, за винятком придбаних особами колумбарних ніш та встановлених ними намогильних споруд і склепів.
- 29) Таким чином, згідно з нормами чинного законодавства України органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити виконання вимог законодавства щодо організації діяльності в галузі поховань та похоронної справи, що включає в себе забезпечення надання населенню ритуальних послуг відповідно до Необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг та за вартістю, встановленою в порядку і в межах, визначених законодавством виконавчим органом сільської, селищної, міської ради.
- 30) Організація надання ритуальних послуг органами місцевого самоврядування з метою уникнення ущемлень прав споживачів, а також підтримки у належному стані благоустрою відповідної територіальної громади, здійснюється, зокрема шляхом створення спеціалізованих комунальних підприємств з надання ритуальних послуг – ритуальних служб або шляхом укладання договорів про надання ритуальних послуг із суб'єктами господарювання, що діють на цьому ринку.

5. ПІДСТАВИ НАДАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- 31) Очаківська міська рада листом від 12.02.2025 № 157/02-02/10 (вх. № 65-01/431 від 17.02.2025) проінформувала, що на території Очаківської міської територіальної громади є два діючих кладовища, які знаходяться за такими адресами:
 - м. Очаків, вул. Ободенка Володимира;
 - м. Очаків, вул. Європейська.
- 32) Кількість здійснених поховань на вказаних вище кладовищах склала: 2022 рік – 256 осіб; 2023 рік – 173 особи; 2024 рік – 207 осіб; січень 2025 року – 18 осіб.
- 33) Суб'єкт господарювання, який протягом 2022-2025 років здійснював обслуговування та забезпечував благоустрій кладовищ – Очаківська комунальна служба благоустрою (ідентифікаційний код юридичної особи «Інформація з обмеженим доступом»; місцезнаходження: «Інформація з обмеженим доступом»). Відповідно до інформації, що міститься в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР), одним із додаткових видів діяльності Очаківської комунальної служби благоустрою є «Інформація з обмеженим доступом» (код за КВЕД «Інформація з обмеженим доступом»).
- 34) Очаківською міською радою (її виконавчими органами) не приймалось рішень, що стосуються порядку/організації здійснення діяльності у галузі поховання на території Очаківської міської територіальної громади.
- 35) Як зазначила Очаківська міська рада, на території Очаківської міської територіальної громади ритуальна служба, на підставі відповідного рішення органу місцевого самоврядування, не створена; договори про надання ритуальних послуг із суб'єктами господарювання, які бажали надавати ритуальні послуги на території Очаківської міської територіальної громади, не укладались; суб'єкти господарювання, які надають ритуальні послуги на території Очаківської міської територіальної громади, відсутні.
- 36) Очаківська комунальна служба благоустрою листом від 20.03.2025 № 17 (вх. № 65-01/817 від 21.03.2025) повідомила, що нею фактично не надаються ритуальні послуги, відповідно розрахунки вартості ритуальних послуг, визначених Необхідним мінімальним переліком послуг, не проводились. Договори про надання ритуальних послуг із суб'єктами господарювання, які бажали надавати ритуальні послуги на території Очаківської міської територіальної громади, не укладались. Наразі Очаківською міською радою розглядається питання створення ритуальної служби на базі Очаківської комунальної служби благоустрою.

- 37) Водночас згідно з інформацією, отриманою Відділенням із відкритих джерел (в тому числі, з ЄДР), на території Очаківської міської територіальної громади ритуальні послуги фактично надають такі суб'єкти господарювання: фізична особа-підприємець Політаєва Галина Петрівна (РНОКПП «Інформація з обмеженим доступом»; «Інформація з обмеженим доступом»), фізична особа-підприємець Ніколаєв Олексій Олексійович (РНОКПП «Інформація з обмеженим доступом»; «Інформація з обмеженим доступом»).
- 38) Відтак, на ринку надання ритуальних послуг на території населених пунктів (м. Очаків, села Василівка, Покровка, Покровське), на які поширюються повноваження Очаківської міської ради (її виконавчого комітету), діють два суб'єкта господарювання приватної форми власності, тобто, ринок є конкурентним та економічно привабливим для інших суб'єктів господарювання, що могли б бути потенційними конкурентами на вказаному ринку.
- 39) Однак, у зв'язку з відсутністю нормативно – правових актів, які б регулювали діяльність суб'єктів господарювання при наданні на території Очаківської міської територіальної громади ритуальних послуг при похованні померлих за договорами-замовленнями, у таких суб'єктів господарювання відсутня можливість надавати такі ритуальні послуги у відповідності до вимог чинного законодавства на конкурентних засадах.
- 40) Натомість врегулювання діяльності в галузі поховань та похоронної справи на території, підпорядкованій Очаківській міській раді (її виконавчого комітету), буде відповідати положенням діючого законодавства України, та сприятиме розвитку підприємництва і конкуренції на ринку ритуальних послуг.

6. ВИСНОВКИ

- 41) У відповідності до частини першої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» державна політика у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму, здійснення заходів, які сприяють розвитку конкуренції, здійснюється, в тому числі, органами місцевого самоврядування.
- 42) Частиною другою статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь – яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- 43) Відповідно до частини п'ятої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зокрема, органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти Антимонопольному комітету України у здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму та контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції.
- 44) Отже, реалізація Очаківським МВК покладених на нього повноважень має здійснюватися з дотриманням вимог чинного законодавства України, що в свою чергу забезпечить дотримання положень Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- 45) Аналіз наявної у Відділенні інформації свідчить, що в Очаківській міській територіальній громаді не врегульована діяльність в галузі поховання померлих у порядку, встановленому чинним законодавством. На території Очаківської міської територіальної громади, на яку поширюються повноваження Очаківського МВК, ритуальна служба не створена, відсутній передбачений законодавством порядок доступу суб'єктів господарювання на ринок ритуальних послуг, що може призвести до недопущення конкуренції на цьому ринку.
- 46) Зазначені дії Очаківського МВК ради можуть мати негативні наслідки як для суб'єктів господарювання, які бажають надавати ритуальні послуги і позбавляються можливості реалізувати положення чинного законодавства щодо укладення з ритуальною службою договору про надання ритуальних послуг та подальшого здійснення господарської діяльності на ринку в передбаченому законодавством порядку, для суб'єктів господарювання, які вже надають ритуальні послуги та позбавляються можливості здійснювати господарську діяльність в порядку, встановленому чинним законодавством, так і для мешканців Очаківської міської територіальної громади, які не можуть реалізувати свої права, передбачені законодавством у сфері поховання та похоронної справи - укладати з ритуальною службою відповідний договір-замовлення на організацію

та проведення поховання та обирати виконавців таких послуг серед суб'єктів господарювання, які уклали договір з ритуальною службою про надання цих послуг, у зв'язку з відсутністю таких.

- 47) Таким чином, ухилення від створення конкурентного середовища на ринку ритуальних послуг на території Очаківської міської територіальної громади, може призвести до недопущення конкуренції на ньому.
- 48) Недопущення конкуренції передбачає створення такої ситуації, коли підвищуються бар'єри входження на ринок потенційних конкурентів або створюються умови, відповідно до яких суб'єкти господарювання, що працюють на одному ринку з об'єктивних причин, не конкурують. У цьому випадку недопущення конкуренції може мати місце на тому ринку, на якому конкуренції не було.
- 49) Відповідно до частини шостої статті 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» адміністративна колегія територіального відділення Антимонопольного комітету України має право надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо проведення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, що можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Ураховуючи викладене, керуючись статтею 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 із змінами та доповненнями, з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції адміністративна колегія Південного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

РЕКОМЕНДУЄ:

Виконавчому комітету Очаківської міської ради (ідентифікаційний код юридичної особи «*Інформація з обмеженим доступом*») з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринку ритуальних послуг в межах повноважень вжити заходів щодо врегулювання діяльності в галузі поховань та похоронної справи на території підпорядкованих населених пунктів відповідно до Закону України «Про поховання та похоронну справу».

Про результати розгляду рекомендацій необхідно повідомити Південне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України у 2-місячний строк з дня їх отримання з наданням копій підтверджувальних документів.

Голова Колегії

Андрій БОРИСЕНКО